

Mikołaj Truszkowski*
Anna Warston**

Głosa do Wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 grudnia 2022 r., sygn. akt K 3/22

Commentary to the Judgement of the Constitutional Tribunal
of 13 December 2022, ref. no. K 3/22

The discussed judgement of the Constitutional Tribunal of 13 December 2022, ref. no. K 3/22 refers to the age restriction for candidates for judicial and prosecutorial apprenticeships established as a result of the amendment of July 2018. The Constitutional Tribunal ruled that it was inconsistent with the provisions of the Constitution of the Republic of Poland, adopting Article 60 in conjunction with Article 31(3) of the Constitution of the Republic of Poland as the model of control. However, the Constitutional Tribunal found it unnecessary to examine the legality of the contested provisions with Article 32 of the Constitution of the Republic of Poland, which establishes the principle of equality. The authors have analysed this judgement, discussing the indicated patterns of constitutional control. The issue thus becomes part of the ongoing scientific discourse on the status of a judge and the state of the rule of law in Poland. Completion of an apprenticeship at the National School of Judiciary and Public Prosecution is the main path to the profession of judge and a prosecutor.

Keywords: Constitutional Tribunal, principle of equality, access to public service, Constitution of the Republic of Poland, National School of Judiciary and Public Prosecution, age restriction

Omawiany Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 grudnia 2022 r., sygn. akt K 3/22, odnosi się do ustanowionego na skutek nowelizacji z lipca 2018 r. ograniczenia wiekowego dotyczącego kandydatów na aplikację sędziowską i prokuratorską. Trybunał Konstytucyjny orzekł jego niezgodność z postanowieniami Konstytucji RP, przyjmując jako wzorzec kontroli art. 60

* **Mikołaj Truszkowski**

Uniwersytet Łódzki, Wydział Prawa i Administracji, Polska
University of Lodz, Faculty of Law and Administration, Poland
ul0264162@edu.uni.lodz.pl, <https://orcid.org/0000-0002-4262-5776>

** **Mgr Anna Warston**

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Wydział Prawa i Ekonomii, Polska
Jan Długosz University in Czestochowa, Faculty of Law and Economics, Poland
anna.warston@doktorant.ujd.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0001-9452-3459>

w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Uznał jednak za zbędne badanie legalności zaskarżonych przepisów z art. 32 Konstytucji RP statuującym zasadę równości. Autorzy przeprowadzili analizę niniejszego wyroku, omawiając przy tym wskazane wzorce kontroli konstytucyjnej. Zagadnienie wpisuje się zatem w trwający dyskurs naukowy wokół statusu sędziego oraz stanu praworządności w Polsce. Odbycie aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury jest główną ścieżką do objęcia urzędów sędziego i prokuratora.

Słowa kluczowe: Trybunał Konstytucyjny, zasada równości, dostęp do służby publicznej, Konstytucja RP, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, ograniczenie wiekowe

Artykuł 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, Dz.U. z 2022 r. poz. 217, są niezgodne z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

I.

Niniejsza publikacja koncentruje się wokół zagadnienia ograniczenia wieku dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie na aplikację (także uzupełniającą) sędziowską i prokuratorską. Jako wzorzec kontroli konstytucyjności, za wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich [dalej: RPO], przyjęto art. 60 (zasada równego dostępu do służby publicznej) w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (zasada proporcjonalności *sensu largo*). Wyrok odnosi się zatem do wspomnianych powyżej pryncypiów mających fundamentalne znaczenie dla zapewnienia poszanowania praw obywatelskich. Autorzy w swoich rozważaniach skupiają się na interpretacji przytoczonych zasad w świetle orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego [dalej: TK] oraz poglądów doktryny prawniczej¹. W tym celu posługują się metodą teoretyczno- oraz dogmatycznoprawną. W wyroku z 13 grudnia 2022 r. TK orzekł, że art. 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury [dalej: KSSiP] są niezgodne z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

II.

Zasadnicze rozważania nad omawianym wyrokiem TK należy rozpocząć od momentu wniesienia 2 marca 2022 r. wniosku RPO o stwierdzenie niezgodności określonych² przepisów Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z art. 32 oraz art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Owe przepisy rangi ustawowej statuowały ograniczenie wiekowe dla kandydatów na

¹ Wyrok TK z dnia 13 grudnia 2022 r., sygn. akt K 3/22, OTK-A 2022, nr 81, s. 1–2.

² Artykuł 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 wspomnianej ustawy.

aplikację sędziowską i prokuratorską oraz na aplikację uzupełniającą³. Zdaniem ombudsmana przepisy te ograniczały zasadniczo dostęp do wspomnianych stanowisk. W tym kontekście stwierdzono, że „dopiero po 9 latach funkcjonowania instytucji zdecydowano się na wprowadzenie limitu wiekowego”⁴. Ponadto RPO, wskazując na podobne ograniczenia obecne w polskim systemie prawnym, podkreślił, iż należy odróżniać sytuację prawną i faktyczną osób ubiegających się o status urzędnika służby cywilnej od sytuacji osób aplikujących do KSSiP, będącej jedynym podmiotem w Rzeczypospolitej Polskiej umożliwiającym zdobycie kwalifikacji do pełnienia przywołanych urzędów⁵.

Z analizy dokumentów postępowania przed TK wynika, że „Strażnik Praw”⁶ powołał się na możliwość niektórych osób „podjęcia dalszego rozwoju zawodowego”. Dodatkowo zwrócił uwagę (co wydaje się słuszne) na niewystarczające wsparcie finansowe aplikantów, zestawiając kwotę stypendium z kosztami materiałów dydaktycznych. Oznacza to kolejne pozaustawowe ograniczenie dostępu do określonych zawodów, gdyż osoby uczące się „za otrzymywane stypendium nie są w stanie utrzymać siebie oraz członków swoich rodzin”⁷. Mając na uwadze poczynione spostrzeżenia, RPO wniósł o stwierdzenie niezgodności określonych przepisów z postanowieniami ustawy zasadniczej.

Uwagi do wniosku ombudsmana zgłosił w listopadzie 2022 r. Prokurator Generalny, wnosząc o umorzenie postępowania z uwagi na niedopuszczalność wydania orzeczenia. W jego ocenie ograniczenie wiekowe było jednym z formalnych wymogów w procesie rekrutacyjnym do KSSiP, w związku z czym „wskazany przez RPO wzorzec kontroli z art. 60 Konstytucji nie pozostaje z przedmiotami kontroli w dostatecznym merytorycznym związku”⁸. Prokurator Generalny zarzucał dodatkowo brak wykazania naruszenia konstytucyjnej zasady równości (art. 32 Konstytucji RP). Warto dodać, że w ocenie naczelnego organu prokuratury Prawo o prokuraturze⁹ oraz Prawo o ustroju sądów powszechnych¹⁰ nie zawierały „limitów wiekowych dla kandydatów do służby”, a „żadna z omawianych aplikacji nie stanowi służby publicznej

³ W przypadku aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej ograniczenie dotyczyło osób, które w dniu przeprowadzenia pierwszego etapu konkursu ukończyły 35. rok życia, w przypadku aplikacji uzupełniającej – 40. rok życia.

⁴ Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 2 marca 2022 r., znak VII.561.7.2019.PKR, s. 2–3.

⁵ Wyrok TK z dnia 13 grudnia 2022 r., sygn. akt K 3/22, OTK-A 2022, nr 81; Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich..., s. 2–3. Należy pamiętać, iż ukończenie aplikacji w KSSiP jest podstawową ścieżką dostępu do zawodu sędziego lub prokuratura. Oprócz niej istnieje możliwość zgłoszenia się w konkursie na wolne stanowisko sędziowskie osoby posiadającej co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego lub tytuł profesora.

⁶ Określenie na Rzecznika Praw Obywatelskich za: M. Truszkowski, *Rola Rzecznika Praw Obywatelskich w systemie ustrojowym III RP*, [w:] *Ustroje państw współczesnych. Wybrane zagadnienia*, t. 2, red. M. Krzymkowski, E. Plewa, M. Gronowski, Wydawnictwo ArchaeGraph, Łódź 2022, s. 115.

⁷ Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich..., s. 3.

⁸ Stanowisko Prokuratora Generalnego z dnia 30 listopada 2022 r., znak 1001-8.TK.33.2022, s. 1–10.

⁹ Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, Dz.U. poz. 177, ze zm.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. nr 98, poz. 1070, ze zm.

w rozumieniu art. 60 Konstytucji RP¹¹. Z kolei Sejm RP, przytaczając podobne argumenty co Prokurator Generalny, wskazał, iż „istnienie górnej granicy wieku przy naborze do KSSiP stanowi wprawdzie ograniczenie dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach [...], ale ograniczenie to jest zgodne z zasadą proporcjonalności wynikającą z art. 31 ust. 3 Konstytucji”, w związku z czym wniósł o stwierdzenie zgodności omawianych przepisów z Konstytucją RP¹².

III.

Po zbadaniu przedmiotowej sprawy TK orzekł większością głosów, że art. 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury są niezgodne z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że w rozpatrywanej sprawie nie zachodzi konieczność przeprowadzenia kontroli konstytucyjności w oparciu o art. 32 Konstytucji RP, uprzednio bowiem przeprowadzono kontrolę zgodności z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej. Z uwagi na zaistniałe okoliczności TK uznał za zbędną kontrolę zaskarżonych przepisów z art. 32 Konstytucji RP i na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym umorzył postępowanie w tym zakresie¹³.

IV.

Przedmiotowe rozważania warto rozpocząć od ustalenia znaczenia pojęcia „służba publiczna”. Jak podkreślają Wojciech Sokolewicz i Krzysztof Wojtyczek, zakres tego pojęcia stanowi swoisty wyznacznik zakresu stosowania gwarancji konstytucyjnych zawartych w art. 60 Konstytucji RP¹⁴. Zgodnie z powszechnie przyjętą doktryną ani ustawa zasadnicza, ani polskie prawo w ogólności nie stwarzają wystarczających podstaw do sformułowania precyzyjnej definicji służby publicznej¹⁵. Autorzy zgadzają się z definicją służby publicznej przyjętą przez TK w wyroku z 23 marca 2010 r., w myśl

¹¹ Stanowisko Prokuratora Generalnego..., s. 1–10.

¹² Stanowisko Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2022 r., znak BAS-WAK-615/22, s. 28–29.

¹³ Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz.U. poz. 2072, ze zm.

¹⁴ W. Sokolewicz, K. Wojtyczek, *Komentarz do art. 60*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 2, red. L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016.

¹⁵ Takie stanowisko prezentują m.in.: M. Jabłoński, *Prawo dostępu do służby publicznej*, [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2002, s. 627, oraz Z. Witkowski, *Prawo dostępu do służby publicznej*, [w:] *Wolności i prawa polityczne*, red. W. Skrzydło, Zakamycze, Kraków 2002, s. 193 i n.

której „użyte na gruncie art. 60 ustawy zasadniczej pojęcie «służby publicznej» ma szerokie – konstytucyjnoprawne znaczenie. Obejmuje tym samym ogół stanowisk w organach władzy publicznej, w tym m.in. w pochodzących z wyborów organach stanowiących jednostek samorządu terytorialnego”¹⁶.

W uzasadnieniu glosowanego orzeczenia TK wyraźnie podkreślił, że art. 60 Konstytucji RP stanowi, że „obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach”. Skład orzekający przywołał pogląd prezentowany w wyroku z dnia 27 maja 2008 r., zgodnie z którym „prawo wynikające z art. 60 Konstytucji ma charakter gwarancji formalnej, jako że normy konstytucyjne, poza wymogiem obywatelstwa polskiego, nie określają przesłanek, jakie muszą być spełnione przez osoby ubiegające się o stanowisko w służbie publicznej. [...] Dobrem chronionym przez art. 60 Konstytucji jest przejrzystość i jawność reguł stosowanych przy określaniu wymagań związanych z objęciem funkcji w służbie publicznej. W prawie gwarantowanym tym przepisem Konstytucji mieści się również weryfikowalność stosowanych kryteriów naboru do służby – władza publiczna uprawniona jest do ustalania szczególnych warunków dostępu do konkretnej służby, a więc selekcyjnego naboru do służby publicznej. Konieczne jest jednak stworzenie odpowiednich gwarancji praworządności decyzji dotyczących dostępu do służby publicznej, tak aby wykluczyć wszelką dowolność działania władzy publicznej”¹⁷.

Na uwagę zasługuje również art. 25 lit. C Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r.¹⁸, według którego każdy obywatel ma prawo i możliwości, bez żadnej dyskryminacji, o której mowa w art. 2 tego dokumentu, i bez nieuzasadnionych ograniczeń, dostępu do służby publicznej w swoim kraju na ogólnych zasadach równości. Jak zauważył Roman Wieruszewski, art. 25 MPPOiP kształtuje prawa, które są ściśle powiązane z funkcjonowaniem demokratycznych struktur państwa¹⁹. W myśl międzynarodowych regulacji państwa zobowiązane są zagwarantować obywatelom równy dostęp do służby publicznej we własnym kraju. Warto jednak podkreślić, że zakaz dyskryminacji nie oznacza, że państwa nie mają prawa określenia szczegółowych wymagań, które należy spełnić, aby ubiegać się o dane stanowisko w służbie publicznej. Państwo ma prawo ustanowić m.in. cenzus wieku lub wykształcenia w odniesieniu do konkretnych stanowisk. Taki stan prawny oznacza, że dostęp

¹⁶ Wyrok TK z dnia 23 marca 2010 r., sygn. akt K 19/09, OTK-A 2010, nr 3, poz. 24.

¹⁷ Wyrok TK z dnia 27 maja 2008 r., sygn. akt SK 57/06, OTK-A 2008, nr 4, poz. 63. Takie stanowisko TK stanowi rozwinięcie i umocnienie dotychczasowej linii orzeczniczej w omawianym zakresie. Prezentowany pogląd znalazł również oparcie w doktrynie, tak m.in. M. Florczak-Wątor, *Uwagi do art. 60*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1: *Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016.

¹⁸ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., Dz.U. z 1977 r. nr 38, poz. 167 [dalej: MPPOiP].

¹⁹ R. Wieruszewski, *Komentarz do art. 25*, [w:] *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, red. R. Wieruszewski, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 616.

do służby publicznej podlega ścisłym wymogom, w przeciwieństwie do stanowisk nienależących do służby publicznej²⁰.

Mając na uwadze dotychczasową linię orzecniczą, należy zauważyć, że art. 60 Konstytucji RP gwarantuje każdemu obywatelowi korzystającemu z pełni praw publicznych prawo ubiegania się o przyjęcie do służby publicznej, przy czym nie stanowi on gwarancji, że każda osoba obywatelstwa polskiego oraz posiadająca pełnię praw publicznych zostanie przyjęta do tej służby. Z uwagi na szczególnie charakter służby publicznej ustawodawca jest zmuszony do określenia dodatkowych warunków uzależniających od ich spełnienia dostęp do wybranych stanowisk w służbie publicznej z uwzględnieniem jej rodzaju oraz istoty²¹. Jak podkreśla TK, realizacja gwarancji formalnych nie jest w pełni możliwa bez ustanowienia przez ustawodawcę odpowiednich regulacji materialnoprawnych, których zadaniem jest określenie kryteriów doboru kandydatów do służby publicznej oraz kryteriów ich selekcji.

Bezsprzecznie kryteria warunkujące dostęp do służby publicznej nie mogą mieć charakteru arbitralnego ani uznaniowego²². Jak wskazuje Piotr Tuleja, ustawodawca ma prawo sformułowania dodatkowych kryteriów dostępu, pod warunkiem że związane są one z istotą oraz rodzajem zajmowanego stanowiska²³. Zdaniem TK ze względu na specyfikę tzw. służb mundurowych można stawiać wyższe wymagania osobom do nich należącym, np. wymóg niekaralności. Dopuszczalne jest więc zwolnienie funkcjonariusza ze służby z uwagi na jego prawomocne skazanie²⁴.

Konstytucja RP nie odgrywa roli gwaranta dostępu do służby publicznej dla każdego obywatela chociażby z uwagi na ograniczoną liczbę stanowisk²⁵. Istotne jest, aby kryteria związane z urzeczywistnieniem art. 60 Konstytucji RP były realne i możliwe do spełnienia²⁶. Jak słusznie zauważa Artur Ławniczak, dostęp do służby publicznej nie może przybierać „postaci dziedzicznej arystokratycznej czy też oligarchicznej ekipy, usilnie dbającej o zamknięcie drogi awansu ludziom wywodzącym się spoza niej”²⁷.

Trybunał Konstytucyjny w głosowanym orzeczeniu uznał, że kwestionowane przepisy nie spełniają wymogów z art. 31 Konstytucji RP i tym samym naruszają jej art. 60. TK podtrzymuje dotychczasowe stanowisko na temat relacji zachodzących między art. 60 i art. 32 ustawy zasadniczej, które wyrażone zostało m.in. w wyroku

²⁰ M. Nowak, *U.N. Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary*, Engel Publisher, Kehl am Rhein 2005, s. 584.

²¹ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., sygn. akt SK 14/98, OTK ZU nr 7/1999, poz. 163; Wyrok TK z dnia 8 kwietnia 2002 r., sygn. akt SK 18/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 16.

²² Wyrok TK z dnia 29 listopada 2007 r., sygn. akt SK 43/06, OTK-A 2007, nr 10, poz. 130.

²³ P. Tuleja, *Komentarz do art. 60, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Wolters Kluwer, Warszawa 2023, s. 223.

²⁴ Wyrok TK z dnia 21 grudnia 2004 r., sygn. akt SK 19/03, OTK-A 2004, nr 11, poz. 118.

²⁵ Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97, OTK 1998, nr 4, poz. 50.

²⁶ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., sygn. akt SK 14/98, OTK ZU nr 7/1999, poz. 163.

²⁷ A. Ławniczak, *Komentarz do art. 60, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. M. Haczkowska, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2014.

z 10 maja 2000 r., w którym TK stwierdził, że „art. 60, ustanawiając nakaz skierowany do ustawodawcy wprowadzenia jednakowych zasad, pozostawia zarazem ustawodawcy dość znaczną swobodę w kształtowaniu treści i charakteru tych zasad. Nie jest to jednak swoboda absolutna, ponieważ ustawodawca musi uwzględnić przy ich kształtowaniu zasady i wartości określone w innych przepisach konstytucyjnych, w tym zasadę sprawiedliwości (art. 2), równego traktowania (art. 32 ust. 1), zakazu dyskryminowania z jakiegokolwiek przyczyny w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym (art. 32 ust. 2). Na szczególną uwagę zasługuje w tym wypadku relacja pomiędzy zasadą równości a treścią gwarancji z art. 60 Konstytucji, który operuje pojęciem «jednakowych zasad». Pomimo dużego podobieństwa obu przepisów trzeba zauważyć, że istota prawa z art. 60 Konstytucji nie wyczerpuje się w prostym potwierdzeniu zasady równego traktowania w obszarze stosunków związanych z dostępem do służby publicznej. Jest to bowiem w tych relacjach gwarancja silniejsza, wyraźniej ograniczająca swobodę ustawodawcy w kształtowaniu zasad dostępu do służby publicznej”²⁸.

Należy nadmienić, że prawo jednakowego dostępu do służby publicznej nie cechuje się absolutnością, podlega ono bowiem ograniczeniom na zasadach przyjętych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Ograniczenie praw uregulowanych w art. 60 Konstytucji RP nie może być bezpodstawne. Może do niego dojść jedynie w przypadku konieczności realizacji konstytucyjnej klauzuli limitacyjnej. Jak podkreślił TK, nie można uznać policjanta za całkowicie niezdolnego do pełnienia służby z powodu zachorowania na przewlekłe zapalenie wątroby oraz zespół nabytego upośledzenia odporności (AIDS) bez względu na obecny stan zdrowia²⁹.

Ugruntowane stanowisko TK znajduje odzwierciedlenie i poparcie w linii orzeczniczej Naczelnego Sądu Administracyjnego [dalej: NSA]. W wyroku z dnia 26 kwietnia 2022 r. NSA stanął na stanowisku, iż „niewątpliwie interpretacja przepisów ustawy nowelizującej z 2017 r. wraz z powołanym przepisem ustawy o ustroju sądów powszechnych, jakiej dokonał organ, wyłączając faktyczną możliwość przystąpienia do egzaminu sędziowskiego przez asystentów sędziego Sądu Najwyższego spełniających warunków z art. 155 § 7 u.s.p., stanowiła naruszenie przywołanej zasady z art. 60 Konstytucji. Wywiedzione stanowisko organu w praktyce oznaczało bowiem ograniczenie, a wręcz wyłączenie prawa równorzędnym co do wymogów w sprawowanej funkcji podmiotom dostępu do możliwości rozwoju zawodowego i dostępu do urzędu publicznego na jednakowych i proporcjonalnych zasadach”³⁰.

W kontekście art. 60 Konstytucji RP szczególne znaczenie ma sformułowanie „na jednakowych zasadach”, które należy powiązać z art. 32 Konstytucji RP i wyrażoną

²⁸ Wyrok TK z dnia 10 maja 2000 r., sygn. akt K 21/99, OTK 2000, nr 4, poz. 109.

²⁹ Wyrok TK z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. akt U 5/13, OTK-A 2013, nr 9, poz. 136. Przywołany wyrok TK stanowi poparcie dla przyjętej w latach wcześniejszych linii orzeczniczej w zakresie ograniczenia dostępu do służby publicznej z uwagi na choroby przewlekłe bez względu na stan zdrowia; Wyrok TK z dnia 23 listopada 2009 r., sygn. akt P 61/08, OTK-A 2009, nr 10, poz. 150.

³⁰ Wyrok NSA z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt II GSK 372/22, LEX nr 3354242.

tam zasadą równości. Analogicznie w wyroku z dnia 8 kwietnia 2002 r.³¹ TK podkreśla: „gwarantując obywatelom polskim, korzystającym z pełni praw publicznych, prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach, art. 60 Konstytucji koresponduje z wyrażoną w art. 32 Konstytucji zasadą równości wobec prawa”³².

Owa fundamentalna dla systemu ustrojowego³³ zasada wyrażona w art. 32 Konstytucji RP stanowi: „wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne” (ust. 1) oraz „nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny” (ust. 2)³⁴. W ocenie TK przytoczona klauzula oznacza, że „wszystkie podmioty prawa, charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo”. W związku z tym należy zgodzić się ze stanowiskiem Macieja Pacha oraz Oskara Pogorzelskiego, że zakaz dyskryminacji jest pochodną omawianej klauzuli oraz jej postacią kwalifikowaną³⁵. Mając powyższe na uwadze, uzasadnione jest uznanie jej za „zasadę składową demokratycznego państwa prawnego”³⁶. Również w niniejszej sprawie podobne zdanie wyraził RPO, według którego klauzula antydyskryminacyjna polega „na równym traktowaniu podmiotów charakteryzujących się jednakowymi cechami wspólnymi, bez zróżnicowań deprecjonujących, jak i faworyzujących”³⁷. Także Sąd Najwyższy [dalej: SN] w swoim orzecznictwie określał zasadą równości jako „równe traktowanie obywateli znajdujących się w tej samej sytuacji prawnej”³⁸.

Czołowi przedstawiciele doktryny podkreślają jednak, że równość w rozumieniu art. 32 Konstytucji RP oznacza zaszerogowanie określonych podmiotów do konkretnej klasy „ze względu na określoną cechę istotną”. W związku z tym kwalifikacja do danej grupy „zależy od zastosowanego kryterium”, które to może wynikać z nakazu przepisu prawa lub szerokiego pola uznaniowości sędziego konstytucyjnego. Zdaniem Lecha Garlickiego oraz Marka Zubika widoczna jest zatem silna korelacja między zasadą równości a systemem aksjologicznym stojącym u podstaw ustawy zasadniczej³⁹. Pojawiają się jednak wątpliwości, w jakim stopniu normy prawne mają

³¹ Wyrok TK z dnia 8 kwietnia 2002 r., sygn. akt SK 18/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 16.

³² Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., sygn. akt SK 14/98, OTK ZU nr 7/1999, poz. 163.

³³ K. Działocha, *Równość wobec prawa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego w Polsce*, [w:] *Zasada równości w orzecznictwie trybunałów konstytucyjnych*, red. L. Garlicki, J. Trzeciński, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1990, s. 141.

³⁴ Orzeczenie TK z dnia 9 marca 1988 r., sygn. akt U 7/87, OTK 1988, nr 1, poz. 1.

³⁵ M. Pach, O. Pogorzelski, *Zasada równości*, [w:] *Argumenty i rozumowania prawnicze w konstytucyjnym państwie prawa. Komentarz*, red. M. Florczak-Wątor, A. Grabowski, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, Kraków 2021, s. 1038–1039. Podobnie zauważają L. Garlicki oraz M. Zubik, podkreślający, że zgodnie z orzecznictwem TK nie wszystkie naruszenia zasady równości stanowią przejaw dyskryminacji.

³⁶ Wyrok TK z dnia 15 marca 2005 r., sygn. akt K 9/04, OTK-A 2005, nr 3, poz. 24; Wyrok TK z dnia 21 października 2008 r., sygn. akt P 2/08, OTK-A 2008, nr 8, poz. 139.

³⁷ Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich..., s. 4.

³⁸ Uchwała SN z dnia 16 marca 2000 r., sygn. akt I KZP 56/99, OSNK W 2000, z. 3–4, s. 21.

³⁹ L. Garlicki, M. Zubik, *Komentarz do art. 32*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 2, red. L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016, s. 108.

szanować różnice między określonymi podmiotami, a w jakim zakresie mają dążyć do ich zacierania⁴⁰.

Uwzględniając powyższe rozważania, należy zatem przeprowadzić analizę sposobu doboru „cechy relewantnej”. W tym kontekście trzeba podkreślić, że „ustalenie klasy podmiotów podobnych musi być dokonywane zawsze *ad causam*”. Jest to kluczowe, gdyż wyznaczenie zbyt szerokiej grupy zawsze skutkuje negatywnym wynikiem „testu dopuszczalnego zakresu odstępstwa od zasady równości”. Wtedy test oceny równości najczęściej wykaże występowanie nierówności. Dlatego też w przypadkach spornych TK zazwyczaj wyrażał preferencję dla przyjęcia węższej klasy podmiotów, które należą do tej samej kategorii⁴¹.

Na kanwie swojego orzecznictwa TK wypracował kilka pytań pomocniczych pozwalających na stwierdzenie, czy „dane kryterium może stanowić podstawę różnicowania podmiotów prawa”⁴².

Powyższe koresponduje ze stanowiskiem TK, zgodnie z którym różnicowanie podmiotów o podobnych cechach powinno spełniać trzy kluczowe kryteria. Po pierwsze, musi być relewantne, co oznacza, że powinno bezpośrednio odnosić się do celu oraz istoty przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma, oraz służyć realizacji tego celu i treści. Po drugie, powinno być proporcjonalne, co oznacza, że waga problemu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi być w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które mogą zostać naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów o podobnych cechach. Po trzecie, różnicowanie to musi być zgodne z normami konstytucyjnymi, które uzasadniają odmienne traktowanie podmiotów o podobnych cechach⁴³.

Z punktu widzenia przedmiotu niniejszej glosy kluczowe jest również przybliżenie aspektu równości w prawie – co jest jedną ze składowych art. 32 Konstytucji RP. Przedstawiciele doktryny prawniczej podkreślają, że przepisy Konstytucji RP nakładają na prawodawcę zakaz różnicowania podmiotów charakteryzujących się daną cechą relewantną. Ustawodawca zatem, bez uzasadnionej przyczyny, nie może ustanawiać kryteriów faworyzujących lub dyskryminujących określone grupy społeczne⁴⁴. Biorąc

⁴⁰ S. Biernat, *Rozdział dóbr przez państwo. Uwarunkowania społeczne i konstrukcje prawne*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1989, s. 59–61; W. Sadurski, *Równość wobec prawa – problemy teoretyczne*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1979, s. 53.

⁴¹ L. Garlicki, M. Zubik, *op. cit.*, s. 109; W. Borysiak, L. Bosek, *Komentarz do art. 32*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1: *Komentarz do art. 1–86*..., s. 732–833; Wyrok TK z dnia 16 listopada 2004 r., sygn. akt P 19/03, OTK-A 2004, nr 10, poz. 106; Wyrok TK z dnia 4 lipca 2013 r., sygn. akt P 7/10, OTK-A 2013, nr 6, poz. 74.

⁴² Wyrok TK z dnia 11 lutego 2003 r., sygn. akt P 12/02, OTK ZU nr 2/A/2003, poz. 10; Wyrok TK z dnia 16 listopada 2004 r., sygn. akt P 19/03, OTK-A 2004, nr 10, poz. 106; J. Blicharz, *Związek między zasadą równości a zasadą sprawiedliwości społecznej w polskiej Konstytucji i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Próba spojrzenia ogólnego*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2018, t. 114, s. 64–65.

⁴³ *Ibidem*; B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2009, s. 184–185; A. Warston, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r.*, sygn. akt SK 78/21, „Gubernaculum et Administratio” 2023, nr 1, s. 414.

⁴⁴ Orzeczenie TK z dnia 24 października 1989 r., sygn. akt K 6/89, OTK 1989, nr 1, poz. 7.

pod uwagę istotę rozważań, wprowadzenie restrykcji (granic) wiekowych wydaje się nieuzasadnione.

Przed wszystkim na aprobatę zasługuje stwierdzenie TK oraz RPO, że prawodawca nawet w najmniejszym stopniu nie uzasadnił celu oraz konieczności wprowadzenia kryterium wieku. W związku z brakiem wskazania problemu prawnego niemożliwe jest dalsze rozważanie zasadności wprowadzenia owego ograniczenia, gdyż istotą oceny proporcjonalności jest wskazanie problemu, któremu dane rozwiązanie ma zaradzić. Jednak w tym miejscu warto zaakcentować, iż takie zróżnicowanie jest sprzeczne z innymi normami konstytucyjnymi – przede wszystkim z zakazem dyskryminacji ze względu na płeć, wiek, rasę, orientację seksualną lub polityczną⁴⁵. Powinno się również pamiętać, że twórcy Konstytucji RP przyjęli klauzulę antydyskryminacyjną „typu otwartego”⁴⁶. W związku z tym należy zaaprobować pogląd, zgodnie z którym każde nieuzasadnione „różnicowanie sytuacji podmiotów podobnych [...] trzeba uznać za dyskryminację w rozumieniu art. 32 ust. 2”⁴⁷. Jak słusznie przywołuje Magdalena Witkowska, podstawą takiego zróżnicowania mogą być wyłącznie wartości konstytucyjne, takie jak: „sprawiedliwość społeczna, wolność, godność człowieka, poszanowanie własności, solidarność, zaufanie czy proporcjonalność w działaniach państwa”⁴⁸.

Warto jednak podkreślić, że równości w prawie nie należy (co wydaje się słuszne), utożsamiać z „nakazem nierównego traktowania nierównych” oraz „zakazem równego traktowania nierównych”. W związku z tym wspomniana zasada wymaga, aby na podmioty charakteryzujące się identyczną istotną cechą nakładać takie same obowiązki i przyznawać tym podmiotom jednakowe uprawnienia. Innymi słowy, nie można wnioskować, że z wymogu równego traktowania równych podmiotów wynika konieczność logiczna lub instrumentalna nierównego traktowania podmiotów nierównych czy też zakaz traktowania nierównych podmiotów jednakowo⁴⁹.

Należy ponadto zauważyć, że we wniosku RPO jako jeden ze wzorców kontroli konstytucyjności zaskarżonych przepisów wskazano art. 32 Konstytucji RP. Jednakże w omawianej sprawie TK uznał ten wzorzec badania legalności za zbędny ze względu na „wcześniej dokonaną kontrolę zgodności z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji”. Uzasadniony wydaje się więc wniosek, że konstytucyjna zasada równości

⁴⁵ P. Tuleja, *Komentarz do art. 32, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja..., s. 129.

⁴⁶ J. Matwiejuk, *Konstytucyjne wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela*, [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. S. Bożyk, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2014, s. 97.

⁴⁷ J. Skowrya, *Konstytucyjna zasada równości na gruncie ustawy z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin «Za życiem»*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2017, nr 3, s. 176.

⁴⁸ M. Witkowska, *Zasada równości w stosunkach pracy na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2011, nr 1, s. 212; M. Kruk, *Zasada równości w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, red. M. Zubik, Biuro Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2006, s. 297.

⁴⁹ Wyrok TK z dnia 19 kwietnia 2011 r., sygn. akt P 41/09, OTK-A 2011, nr 3, poz. 25; Wyrok TK z dnia 12 lipca 2012 r., sygn. akt P 24/10, OTK-A 2012, nr 7, poz. 79; Wyrok TK z dnia 19 grudnia 2012 r., sygn. akt K 9/12, OTK-A 2012, nr 11, poz. 136; Wyrok TK z dnia 8 czerwca 2016 r., sygn. akt K 37/13, OTK-A 2016, nr 28.

uznawana jest przez sąd konstytucyjny za drugorzędne oraz subsydiarne kryterium oceny konstytucyjności.

Niniejszy pogląd koresponduje z toczącym się wśród przedstawicieli doktryny prawniczej dyskursem odnośnie do art. 32 Konstytucji RP jako samodzielnego wzorca kontroli. Na przytoczenie w tej kwestii zasługuje pogląd Bogusława Przywory, zgodnie z którym pomimo widocznej odwrotnej tendencji w orzecznictwie TK uznaje się, że wskazywanie art. 32 Konstytucji RP jako samodzielnego wzorca kontroli konstytucyjnej jest co do zasady niedopuszczalne⁵⁰. Nieukształtowana dotychczas praktyka orzecznicza pozwala jednak na incydentalne dopuszczanie wskazania zasady równości jako samodzielnego (autonomicznego) wzorca takiej kontroli⁵¹, a rozbieżności w poglądach TK stoją w sprzeczności z zasadą pogłębiania zaufania jednostki do państwa i stanowionego przezeń prawa.

V.

Ze względu na toczący się dyskurs wokół statusu TK na kanwie niniejszej publikacji warto również zwrócić uwagę na kwestię znaczenia prawnego omawianego orzeczenia, ze szczególnym uwzględnieniem wątpliwości co do bezstronności i niezawisłości poszczególnych sędziów orzekających w sprawie. Podkreślić jednak należy, iż zamiarem autorów glosy jest omówienie oraz ocena wydanego rozstrzygnięcia, w związku z tym przybliżą oni wskazane zagadnienie w podstawowym (klasycznym) ujęciu. Przy czym niewątpliwie należy rozważyć, czy procedowane obecnie reformy mające na celu usunięcie skutków kryzysu konstytucyjnego mogą wpływać na byt prawny wyroku.

Analizę w tym zakresie trzeba rozpocząć od wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [dalej: ETPC] w sprawie Xero Flor⁵², w którym uznano, że TK jest sądem w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁵³. Przyjęcie takiej wykładni pozwoliło na zastosowanie tzw. testu Ástráðsson i ostateczne stwierdzenie, że „naruszona została podstawowa zasada obowiązująca w trybie wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego, zwłaszcza przez Sejm i Prezydenta Rzeczypospolitej”⁵⁴. W konsekwencji tego stwierdzono, że w przy-

⁵⁰ B. Przywora, *Czy art. 32 Konstytucji RP (zasada równości) może stanowić samodzielny wzorzec kontroli w sprawach inicjowanych skargą konstytucyjną? Przyczynek do dyskusji*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2020, nr 7–8, s. 179.

⁵¹ Postanowienie TK z dnia 3 października 2019 r., sygn. akt Ts 50/18, OTK-B 2020, nr 5.

⁵² Wyrok ETPC z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor w Polsce sp. z o.o. vs. Polska, skarga nr 4907/18, LEX nr 3170326.

⁵³ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz.U. z 1993 r. nr 61, poz. 284 [dalej: EKPC].

⁵⁴ K. Warecka, *Sędziowie „dublerzy” w składzie TK nie dają gwarancji „sądu ustanowionego ustawą”*. Omówienie wyroku ETPC z dnia 7 maja 2021 r., 4907/18 (Xero Flor w Polsce), 2021, LEX/el.

padku udziału w składzie orzekającym sędziego TK powołanego do pełnienia urzędu niezgodnie z Konstytucją RP dochodzi do naruszenia konwencyjnego prawa do sądu⁵⁵.

W odpowiedzi TK w wyroku z dnia 24 listopada 2021 r. orzekł: „art. 6 ust. 1 EKPC [...] w zakresie, w jakim przyznaje Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka kompetencję do oceny legalności wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego, jest niezgodny z art. 194 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 1 Konstytucji”⁵⁶, co spotkało się ze słuszną i stanowczą krytyką przedstawicieli doktryny⁵⁷, jak również SN. Bez wątpienia w tym miejscu należy przytoczyć pogląd wyrażany przez SN: „organ, w którego składzie zasiadają osoby powołane na miejsca wcześniej obsadzone, nie jest organem opisanym w Konstytucji jako Trybunał Konstytucyjny, a zatem wydane przez taki organ decyzje nie wywierają skutków, o jakich mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji”⁵⁸. Warto przy tym podkreślić, że w składzie orzekającym w omawianej sprawie nie zasiadali tzw. sędziowie dublerzy, tj. osoby wybrane przez Sejm RP VIII kadencji na miejsce właściwie powołanych w poprzedniej kadencji.

W rozważanym zakresie nie sposób nie odnieść się również do Uchwały Sejmu RP z dnia 11 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015–2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego⁵⁹. Stwierdzono w niej wydanie 10 uchwał z rażącym naruszeniem prawa przez Sejm RP VIII kadencji. Podkreślono, że „zdaniem Komisji Europejskiej Trybunał Konstytucyjny nie wypełnia znamion niezależnego sądu w rozumieniu art. 19 Traktatu o Unii Europejskiej”⁶⁰. Stanowisko Sejmu RP należy jednak rozpatrywać w kategorii apelu wzywającego sędziów TK do rezygnacji z piastowania tej godności. Przy czym niewątpliwie poprzez podjęcie wskazanej uchwały (pomimo braku jej wiążącego charakteru) organy władzy

⁵⁵ S. Patyra, *Prawo do sądu konstytucyjnego*, [w:] *Dylematy wokół prawa do sądu*, red. J. Ciapała, R. Piszko, A. Pyrżyńska, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2022.

⁵⁶ Wyrok TK z dnia 24 listopada 2021 r., sygn. akt K 6/21, OTK-A 2022, nr 9.

⁵⁷ *Vide* A. Wyrozumska, *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego (K 6/21) dotyczący orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Xero Flor, które rzekomo «nie istnieje»*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 2, s. 4–15.

⁵⁸ Postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2023 r., sygn. akt I KZP 5/23, LEX nr 3644320.

⁵⁹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015–2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego, M.P. poz. 198.

⁶⁰ *Ibidem*; szerzej na temat kryzysu praworządności w Polsce *vide* A. Rakowska-Trela, *Sądy i sędziowie wobec niedemokratycznych przemian*, „Studia Politologiczne” 2018, nr 47, s. 299–315; A. Bień-Kacała, *Konstytucyjne podstawy prawa do sądu (zasada ustawowej regulacji władzy sądowniczej)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 3, s. 15–29; M. Floreczak-Wątor, *Prawo do sądu jako prawo jednostki i jako gwarancja horyzontalnego działania praw i wolności*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 3, s. 47–66; A. Michalak, *Polski Trybunał Konstytucyjny wobec europejskich standardów prawa do sądu*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 3, s. 329–348; P. Króliczek, *Wybór sędziego sądu konstytucyjnego. Analiza polskiego przypadku na tle porównawczym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 5, s. 53–71; B. Opaliński, *Podporządkowanie Trybunału Konstytucyjnego organom władzy politycznej w Polsce po 2015 roku – przyczynek do rozważań*, „Ius Novum” 2022, nr 3, s. 146–166; T. Słomka, *Władza sądownicza w warunkach kryzysu demokracji konstytucyjnej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2020, nr 4, s. 217–232.

publicznej zostały zobligowane do pomijania orzeczeń wydanych przy udziale tzw. sędziów dublerów, co z kolei, zdaniem autorów, prowadzi do wzrostu znaczenia rozproszonej kontroli konstytucyjności.

Należy zaznaczyć, że w przypadku kilku sędziów TK orzekających w niniejszej sprawie zachodzą wątpliwości co do ich obiektywizmu i apolityczności z uwagi na pełnione przez nich we wcześniejszych latach funkcje publiczne, jak również bliskie relacje osobiste z politykami ówczesnej partii rządzącej. Autorzy stoją jednak na stanowisku, że w kontekście oceny mocy obowiązującej wyroku należy uwzględnić zasadę ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przezeń prawa oraz skorelowaną z nią klauzulę pewności prawa. Zatem w związku z tym, że omawiane orzeczenie zalicza się do tzw. rozsądnych i niepowiązanych z ówczesną sytuacją polityczną, nie powinno być ono kwestionowane.

VI.

Reasumując powyższe rozważania, należy przede wszystkim zaznaczyć, iż na skutek wydania głosowanego orzeczenia art. 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 ustawy o KSiP zostały pozbawione mocy obowiązującej. Trzeba tu także podkreślić, że art. 60 Konstytucji RP nie wyczerpuje zasady równego traktowania w zakresie stosunków związanych z dostępem do służby publicznej, a prawo równego dostępu do służby publicznej nie cechuje się absolutnością i podlega konstytucyjnym ograniczeniom.

Bez wątpienia treść art. 60 Konstytucji RP należy odczytywać łącznie z jej art. 32, który został w omawianej sprawie pominięty w kwestii uznania go za wzorzec kontroli. Zasada równości bowiem uznawana jest na ogół przez TK za drugorzędne kryterium oceny konstytucyjności regulacji. Biorąc jednak pod uwagę poglądy przedstawicieli literatury przedmiotu oraz nakaz interpretacji postanowień ustawy zasadniczej w sposób przychylny ochronie praw i wolności jednostki, należy stwierdzić, że TK powinien na kanwie niniejszej sprawy zbadać zgodność skarżonego przepisu z art. 32 Konstytucji RP. Zwiększałoby to bowiem legitymację podjętego rozstrzygnięcia.

Bibliografia

Źródła

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483, ze zm.
Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz.U. z 1993 r. nr 61, poz. 284.
Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., Dz.U. z 1977 r. nr 38, poz. 167.
Orzeczenie TK z dnia 9 marca 1988 r., sygn. akt U 7/87, OTK 1988, nr 1, poz. 1.

- Orzeczenie TK z dnia 24 października 1989 r., sygn. akt K 6/89, OTK 1989, nr 1, poz. 7.
- Postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2023 r., sygn. akt I KZP 5/23, LEX nr 3644320.
- Postanowienie TK z dnia 3 października 2019 r., sygn. akt Ts 50/18, OTK-B 2020, nr 5.
- Stanowisko Prokuratora Generalnego z dnia 30 listopada 2022 r., znak 1001-8.TK.33.2022.
- Stanowisko Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2022 r., znak BAS-WAK-615/22.
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015–2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego, M.P. poz. 198.
- Uchwała SN z dnia 16 marca 2000 r., sygn. akt I KZP 56/99, OSNK W 2000, z. 3–4.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. nr 98, poz. 1070, ze zm.
- Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, Dz.U. nr 26, poz. 157, ze zm.
- Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, Dz.U. poz. 177, ze zm.
- Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz.U. poz. 2072, ze zm.
- Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 2 marca 2022 r., znak VII.561.7.2019.PKR.
- Wyrok ETPC z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor w Polsce sp. z o.o. vs. Polska, skarga nr 4907/18, LEX nr 3170326.
- Wyrok NSA z dnia 26 kwietnia 2022 r., sygn. akt II GSK 372/22, LEX nr 3354242.
- Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97, OTK 1998, nr 4, poz. 50.
- Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., sygn. akt SK 14/98, OTK ZU nr 7/1999, poz. 163.
- Wyrok TK z dnia 10 maja 2000 r., sygn. akt K 21/99, OTK 2000, nr 4, poz. 109.
- Wyrok TK z dnia 8 kwietnia 2002 r., sygn. akt SK 18/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 16.
- Wyrok TK z dnia 11 lutego 2003 r., sygn. akt P 12/02, OTK ZU nr 2/A/2003, poz. 10.
- Wyrok TK z dnia 16 listopada 2004 r., sygn. akt P 19/03, OTK-A 2004, nr 10, poz. 106.
- Wyrok TK z dnia 21 grudnia 2004 r., sygn. akt SK 19/03, OTK-A 2004, nr 11, poz. 118.
- Wyrok TK z dnia 15 marca 2005 r., sygn. akt K 9/04, OTK-A 2005, nr 3, poz. 24.
- Wyrok TK z dnia 29 listopada 2007 r., sygn. akt SK 43/06, OTK-A 2007, nr 10, poz. 130.
- Wyrok TK z dnia 27 maja 2008 r., sygn. akt SK 57/06, OTK-A 2008, nr 4, poz. 63.
- Wyrok TK z dnia 21 października 2008 r., sygn. akt P 2/08, OTK-A 2008, nr 8, poz. 139.
- Wyrok TK z dnia 23 listopada 2009 r., sygn. akt P 61/08, OTK-A 2009, nr 10, poz. 150.
- Wyrok TK z dnia 23 marca 2010 r., sygn. akt K 19/09, OTK-A 2010, nr 3, poz. 24.
- Wyrok TK z dnia 19 kwietnia 2011 r., sygn. akt P 41/09, OTK-A 2011, nr 3, poz. 25.
- Wyrok TK z dnia 12 lipca 2012 r., sygn. akt P 24/10, OTK-A 2012, nr 7, poz. 79.
- Wyrok TK z dnia 19 grudnia 2012 r., sygn. akt K 9/12, OTK-A 2012, nr 11, poz. 136.
- Wyrok TK z dnia 4 lipca 2013 r., sygn. akt P 7/10, OTK-A 2013, nr 6, poz. 74.
- Wyrok TK z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. akt U 5/13, OTK-A 2013, nr 9, poz. 136.
- Wyrok TK z dnia 8 czerwca 2016 r., sygn. akt K 37/13, OTK-A 2016, nr 28.
- Wyrok TK z dnia 24 listopada 2021 r., sygn. akt K 6/21, OTK-A 2022, nr 9.
- Wyrok TK z dnia 13 grudnia 2022 r., sygn. akt K 3/22, OTK-A 2022, nr 81.

Piśmiennictwo

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2009.
- Bień-Kacała A., *Konstytucyjne podstawy prawa do sądu (zasada ustawowej regulacji władzy sądowniczej)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 3.
- Biernat S., *Rozdział dóbr przez państwo. Uwarunkowania społeczne i konstrukcje prawne*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1989.

- Blicharz J., *Związek między zasadą równości a zasadą sprawiedliwości społecznej w polskiej Konstytucji i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Próba spojrzenia ogólnego*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2018, t. 114
- Borysiak W., Bosek L., *Komentarz do art. 32*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1: *Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016.
- Działocha K., *Równość wobec prawa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego w Polsce*, [w:] *Zasada równości w orzecznictwie trybunałów konstytucyjnych*, red. L. Garlicki, J. Trzciński, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1990.
- Florczak-Wątor M., *Prawo do sądu jako prawo jednostki i jako gwarancja horyzontalnego działania praw i wolności*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 3.
- Florczak-Wątor M., *Uwagi do art. 60*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1: *Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2016.
- Garlicki L., Zubik M., *Komentarz do art. 32*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 2, red. L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016.
- Jabłoński M., *Prawo dostępu do służby publicznej*, [w:] *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2002.
- Króliczek P., *Wybór sędziego sądu konstytucyjnego. Analiza polskiego przypadku na tle porównawczym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 5.
- Kruk M., *Zasada równości w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, red. M. Zubik, Biuro Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2006.
- Lawniczak A., *Komentarz do art. 60*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. M. Haczewska, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2014.
- Matwiejuk J., *Konstytucyjne wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela*, [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. S. Bożyk, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2014.
- Michalak A., *Polski Trybunał Konstytucyjny wobec europejskich standardów prawa do sądu*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2016, nr 3.
- Nowak M., *U.N. Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary*, Engel Publisher, Kehl am Rhein 2005.
- Opaliński B., *Podporządkowanie Trybunału Konstytucyjnego organom władzy politycznej w Polsce po 2015 roku – przyczynek do rozważań*, „Ius Novum” 2022, nr 3.
- Pach M., Pogorzelski O., *Zasada równości*, [w:] *Argumenty i rozumowania prawnicze w konstytucyjnym państwie prawa. Komentarz*, red. M. Florczak-Wątor, A. Grabowski, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, Kraków 2021.
- Patyra S., *Prawo do sądu konstytucyjnego*, [w:] *Dylematy wokół prawa do sądu*, red. J. Ciapała, R. Piszko, A. Pyrzyńska, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2022.
- Przywora B., *Czy art. 32 Konstytucji RP (zasada równości) może stanowić samodzielny wzorzec kontroli w sprawach inicjowanych skargą konstytucyjną? Przyczynek do dyskusji*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2020, nr 7–8.
- Rakowska-Trela A., *Sądy i sędziowie wobec niedemokratycznych przemian*, „Studia Politologiczne” 2018, nr 47.
- Sadurski W., *Równość wobec prawa – problemy teoretyczne*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1979.
- Skowrya J., *Konstytucyjna zasada równości na gruncie ustawy z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin «Za życiem»*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2017, nr 3.
- Słomka T., *Władza sądownicza w warunkach kryzysu demokracji konstytucyjnej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2020, nr 4.
- Sokolewicz W., Wojtyczek K., *Komentarz do art. 60*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 2, red. L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016.

- Truszkowski M., *Rola Rzecznika Praw Obywatelskich w systemie ustrojowym III RP*, [w:] *Ustroje państw współczesnych. Wybrane zagadnienia*, t. 2, red. M. Krzymkowski, E. Plewa, M. Gronowski, Wydawnictwo ArchaeGraph, Łódź 2022.
- Tuleja P., *Komentarz do art. 32*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Wolters Kluwer, Warszawa 2023.
- Tuleja P., *Komentarz do art. 60*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Wolters Kluwer, Warszawa 2023.
- Warecka K., *Sędziowie „dublerzy” w składzie TK nie dają gwarancji „sądu ustanowionego ustawą”. Omówienie wyroku ETPC z dnia 7 maja 2021 r., 4907/18 (Xero Flor w Polsce)*, 2021, LEX/el.
- Warston A., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r., sygn. akt SK 78/21*, „Gubernaculum et Administratio” 2023, nr 1.
- Wieruszewski R., *Komentarz do art. 25*, [w:] *Międzynarodowy pakt praw obywatelskich (osobistych) i politycznych. Komentarz*, red. R. Wieruszewski, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Witkowska M., *Zasada równości w stosunkach pracy na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2011, nr 1.
- Witkowski Z., *Prawo dostępu do służby publicznej*, [w:] *Wolności i prawa polityczne*, red. W. Skrzydło, Zakamycze, Kraków 2002.
- Wyrozumska A., *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego (K 6/21) dotyczący orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Xero Flor; które rzekomo «nie istnieje»*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 2.